

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 3. Lysingaprisur fyri mm: 12 oyru á 1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu Mánadagin 21. januar 1946. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, og kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið 20. árg.

Handil okkara við útheimin.

Aftaná at kríggið var endað, sóu vit ofta, at útlendsk bløð høvdu á máli samhandilin, sum nú aftur kundi byrja við tey lond, [teir undir kríggstíðini] høvdu verið stongdir frá. Tí galt um at fáa selt skjótast gjørligt, at landið kundi fáa hendur á útlendskan pening, ið gjaldast skuldi fyri vørurnar, ið innfluttar vórðu. Men vit lögdu til merkis, at flestøll bløðini herdu á, at her mátti ansast eftir og havast eftirlit við. Tær vørur og tey evni, ið landið mest hevði brúk fyri, áttu at hava fyrsta-rættin. Ónyttuvørurnar, skreyttar-lutirnir, skuldu koma í aðru røð.

Hvussu hava vit nú í Føroyum fylgt hesum skilardómum? Vit hava fíar framleiðslugreinar, og vit skulu tí flyta inn mest sum alt, vit skulu nýta. Okkara vinnuliv stendur illa, burtur úr lagi bæði á landi og sjógvi. Vit hava stórar atlanir um at endurnýggja og modernisera okkara fiskifer. Vit hugsa um at skapa industri og kanska eisini fáa tól úr útlandinum at arbeiða jarða-brúkið upp við. Øll hesi tiltøk krevja pening, nógvan pening og útlendskan pening. Vit hava, verður sagt, vunnid og lagt niður stór-an pening. Men vit hava ivaleyst brúk fyri honum, um hann skuldi verið heldur stórur. Og sum frættist, er her í Føroyum ikki hildið seg til tann politik — at ansa eftir, at ónyttuvørurnar ikki fløða inn yvir landið og eta upp peningin, ið sjómenninir hava vágað og mist livið fyri.

Alt fyri eitt, tá ið siglandi var, komu skipini full aftur av lutum, sum ikki bara eru gagnleysir fyri land okkara, men beinanvegin skaðiligr bæði fyri heilsu og moral. Tíðindi ganga, at síðan samhandil kom aftur við Danmark skal vera komið fyri fleiri milliónir kr. av brennivini higar til okkara litla land. Nú til jóla frættist um øg-ligar skipaferningar av hesi lands-skaðiligu vøru afturat fjøllum av ølkessum frá Carlsberg og sli-kum virkjum. Fleiri skip kundu verið keypt fyri slikan pening.

Ein spyr um vit ikki hava eitt Løgting, ið skal eittast at hava lóggávuveld, og um tað ikki ber til at gera lógreglur, ið ansa kunnu sli-kum og minka um innflutning av hesum vørum, ið eta okkara

sparda pening upp, hann ið vit so hardliga hava fyri neyðini. Ella eru tingmenn so kærir við hitt demo-kratiska frælsið og privata initia-tivið, at teir ikki vilja leggja upp í og skerja slikan handil? Demokrat-isk frælsi og handilsfrælsi kunnu vera góð og nógd verd, men landsins heildargagn stendur oman fyri alt hetta. Tað fer at vera eitt parodi, um handilsmonnum skal verða givið loyvi til at fáa til sín mongdir av vørum, sum eingin nytta er í, tá ið landið trýtur tær vørur og teir lutir, sum tað skal uppbyggjast við. Á sama hátt fer tað at vera eitt parodi og ongum likt, at landsins lógir skulu vera so gjørdar, at menn, sum vunnid hava alstóran pening, kunnu rýma av landinum við honum. Og óttin fyri at nerta við mannsins persón-liga frælsi má ikki fara so langt, at hann ikki torir at seta eitt mark. ið hvussu so er, fyri rúsdrekka-innflutningi. Sjálvandi vita vit tað, at eitt forboð í hesum føri dugir ikki. Tað er roynt, og tað roynd-ist illa. Men munur er at seta eitt hvast forboð og so at lata einki mark vera á hvussu nógv og hvussu ofta, ið menn kunnu hava loyvi at keypa rúsdrekka. Tí so leingi sum menn ikki eru komnir longur, enn at teir ikki kunnu temja seg, ikki kunnu magamál, so leingi má lóg-gávan koma uppí, og eithvert gerast, at hetta spillandi óskil verður forðað.

Skip.

(Endað).

»Fornýelsen af den færøske Fiskerflaade« hevur ein grein itið í »Dimmalætting« í langar tíðir. Um hana sigur blaðið nú, at hon einans var »en Opfordring« — Ja, so vita øll at »Dimmal« sjálv hevur ásaðnað, at tað var rætt sum eg skrivaði, nevnliga, at tann greinin einans var »en Opfordring« hvørja ferð, tá ið val stóð fyri durum — »en Opfordring« — jú, vælsigna! Tað er einki ilt í tí at skriva »Op-fördring« til veljararnar, tá ið val er í hondum. Undirritaði hevur eisini verið við til at »opfördrer« veljararnar; »men til onga nytta«, veit eg at »Dimmal.« fer at siga, tí hon er longu farin at skjóta til mál við »fhv.« framman fyri. Men hetta taki eg mær ikki nær; tí eg fekk við valið hin 6. nov. 1945 232 persónligar stemmur; at eg

ikki kom inn á ting gevur mær so mikið meira skyldu at nýta pennin til í bløðum at umboða minar 232 persónligu veljarar, so kann »Dimmal.« skriva »fhv.« so ofta sum hon vil, sjálvt um hon so skrivur »x« aftrat.

Sannleikin um skipatrotið er tann, at staturin og fiskaribankin góvu í studning og í lán 80% men tá vóru 20% eftir og hartil komu aðrar útreiðslur, sum keyp-ararnir sjálvir skuldu skaffa.

Nakrir raskir skiparar royndu at keypa skip; men teir mistu tey hvaðna skjótari aftur, og teir mistu ikki bert skipini, men hús og jørð eisini. Tessvegna tordu aðrir ikki at gere tað sama, tí hvør vil missa tekjuna omanav høvðunum á konu og børnum?

Herav má »Dimmal« fata, at »en Opfordring« sum tann, ið hon av og á kom fram við, kundi ikki færa fram til »Fornýelse af den færøske Fiskerflaade«. Nei, sannli-ga — tað skal meira enn tórn orð og »Opfordringer« til, ífall okkara fiskimein skulu sleppa frá at ganga arbeiðsleysir ella at noyðast umboð í nærum hundrad ára gamlar sluppir fyri hungursløn.

Høvdu teir menn, sum stýrdu landi okkara í gulltíðini frá 1914 til o. u. 1925 verið so framskygdir at teir høvdu stovnað ein vinnu-lánsgrunn og aðrar peningagrunnar at styðja fiskivinnuna við, so hevði tað ikki einans verið ein nyttu-leysur »Opfordring«, sum »Dimma.« færdi fram, tí so stóðu menn aftanfyri orðini; men har vóru orð og einans orð, fyri ikki at siga orðaskvaldur — luft og humbukk, og púra einki annað.

Aftur nú hava vit haft eina gulltíð og nú hava javnaðarmenn sitið á tingi og vit hava sett upp-skot fram um at nýta mest møg-ligt av øllum milliónum, sum fiski-vinnan hevur lagt til góðar, at stovna peningagrunnar, so fiski-menn og samtøkur av fiskimonnum kunna fáa upp til 95% í lán og studning tá ið teir keypa skip. Høvdu okkara ráð verðið fylgd, so kundu vit Føroyingar brátt verðið ein sjálvbjargin tjóð í staðin fyri sum Óli Onghamar mælir til at krúpa aftur undir veingirnar á donsku mammuni.

»Som man reder, saa ligger man«, siga Danir — eitt kapitalistastýri »Føroyum ferir aldri til sjálvstýri fyri landið. Tað ferir einans til

374

Persónvognur

einstakramanna sjálvstýri og rík-manna fullveldi. Fjældin fær armóð og trælakor, og landið kemur á húsagang. Tann vegin ber leiðin hjá Føroyafólki og landi í dag. Tað er harmuligt, og tungt er tað at siga; men tað er tann rami sannleiki — tann harði og kaldi verunleiki; tað er lønin sum fiski-menn og arbeiðsfólk fáa fyri at tey á valdeggnum góvu maktina uppi hendurnar á kapitalistaumboðs-monnum. Einaferð man sviðin fara at fáa fjældina at vakna — bara tað ikki tá er í seinra lagi.

Tó at eg havi ringar vónir, og tó at eg óttist fyri, at vit Føroy-ingar ganga eini svartari framtíð ímøti, vil eg av hjarta ynskja øllum glæðiligt nýár.

J. H. Danbjørg.

Útróðrarlíkindini.

Uppiløgurnar í Føroyum kunnu vera bæði langar og strangar. Tað var eitt, ið setti merkið á bæði fólk og fólkalívið, merkið á málið og merkið á hugsunnarháttin. Tá vóru eisini førini verri og tí hættinga-samt at vága sær út við í ivaveðri. Men hóast vit nú hava stór fæ og maskinur í teimum, so hava uppi-løgurnar hesar seinastu vetrarnar verið bæði langar og strangar. Ikki bátur á sjógvi í fleiri vikur fyri illveður.

Soleiðis hevur hesin parturin av vetrinum tiggja sær. Heystið hevði nakrar dagar, men so var so knív-skorið. Eingin vinningur til teirra, ið søkja skulu sjógvin, og heima-maðurin suffar eftir at fáa ein fisk at kóka. Tí degurðamaturin er vörðin eitt problem nú í føroyskum húsarhaldi. Fjældin av Føroyingum hava vist lagt av at savna inn í hjallar til veturin. Arbeiðslíkindini hava gjørt tað. Allir Føroyingar eru ikki veiðumenn longur. So verða íslenskir fiskabollar keyptir ella turrur fiskur úr Íslandi (tað er eitt av mongum lögnum ið fyrirferst her á landi) ella annaðhvørt kjøtblikk úr Onglandi.